

Jan Eichler:
Terorismus a války na počátku 21. století.

1. vydání. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2007, 352 stran, ISBN 978-80-246-1317-8 (signatura knihovny ÚMV 54 580).

Recenzovaná kniha *Terorismus a války na počátku 21. století* nabízí přehlednou charakteristiku dvou klíčových fenoménů současné mezinárodní bezpečnosti – válečných konfliktů a terorismu. Každému z těchto fenoménů jsou věnovány dvě kapitoly, které jsou doplněny úvodní analýzou dědictví studené války a kapitolou nastiňující společné rysy a propojující charakteristiky válek a terorismu v 21. století.

V krátkém, nicméně výstižném úvodu autor Jan Eichler správně poukazuje na často opomíjenou skutečnost, že pokles mezinárodního napětí a demilitarizace mezinárodních vztahů po skončení studené války měl „dvě základní omezení – neprosadil se v celém světě a navíc ani v Evropě samotné netrval věčně“ (Eichler, 2007, s. 9). Tato omezení do značné míry vyplývají již ze samotného dědictví studené války, které je analyzováno hned v úvodu první kapitoly recenzované knihy. Následuje rozbor nástupu, hlavních rysů a jednotlivých dimenzí často skloňovaného procesu globalizace, přičemž nechybí ani stručné představení základních teoretických pohledů a stěžejních prací, které diskuze o globalizaci do značné míry formovaly (viz zejména Fukuyamovo pojetí globalizace jako konec dějin a Huntingtonovo pojetí globalizace jako střet civilizací).

Vzhledem k zaměření recenzované knihy jsou pak důležité rovněž podkapitoly, věnované dopadům globalizace na mezinárodní bezpečnostní prostředí, neboť v dalších kapitolách autor přebírá nejen Fukuyamovo dělení světa na *historický* a *posthistorický* (Eichler, 2007, s. 35), ale i dělení Bjørna Møllera na *oblast míru* (*zone of stability* – Severní Amerika, západní Evropa, Japonsko a Oceánie) a na *oblast nepokojů* (*zone of turmoil* – Střední východ, Perský záliv, jižní Asie, východní Asie a periferní oblasti Evropy /bývalá Jugoslávie a někdejší Sovětský svaz/ plus Řecko s Tureckem /viz Eichler, 2007, s. 45–46/). Ačkoli s podobnými termíny a dělením světa již přišlo několik autorů (*srovnej například Duffield, 1999*), pro českého čtenáře je škoda, že se doc. Eichler nepokusil blíže specifikovat, který/é středoevropský/é a východoevropský/é stát/y podle jeho názoru ještě patří do neperiferní, a tudíž posthistorické oblasti Evropy, a které již nikoli.

Druhá kapitola recenzované knihy je věnována stručnému přehledu hlavních konfliktů v historickém světě, konkrétně pak v Africe, v Asii a v Latinské Americe plus izraelsko-palestinský konflikt. Poněkud překvapivě v tomto výčtu chybí právě oblast periferní Evropy, jakkoli definované (pouze ve třetí kapitole je velmi stručně shrnuté válce v Chorvatsku a v Bosně a Hercegovině plus podrobnější pohled na operaci Spojenecká síla v Kosovu). V africkém přehledu pak chybějí i některé další velmi krvavé a/nebo dlouhodobé konflikty, které po skončení studené války proběhly (či stále probíhají) v Angole, v Mosambiku, v Libérii, v Sierre Leone, v Ugandě či v Západní Sahaře; v Asii by si určitě zasloužil zmínku i Východní Timor a v Latinské Americe například Salvador či Guatemala. Analýzy jednotlivých konfliktů se navíc poměrně výrazně liší svou délkou a hloubkou, což bez bližšího vysvětlení zbytečně snižuje celkový dojem zejména u náročnějšího čtenáře. Větší pozornost by si také zasloužil fenomén privatizace násilí, který je sice krátce zmíněn na stránkách 109–110, nicméně se autor vůbec nevěnuje privátním vojenským firmám, které jednoznačně představují stále důležitější aktéry současné mezinárodní bezpečnosti (viz například Singer, 2003). Pozitivně je naopak třeba hodnotit zakončení druhé kapitoly analýzou společných a rozdílných rysů konfliktů v historickém i posthistorickém světě a důraz na fakt, že války v historickém světě mají výrazný destabilizační dopad i na svět posthistorický. Osobně se proto ztotožňuji s názorem doc. Eichlera, že je „v zájmu celého lidstva, aby tzv. historický svět nebyl ponechán napospas sobě samému, aby dostal vše-

strannou mezinárodní pomoc nezbytnou k ukončení válečného řádění a k větší orientaci na společné hodnoty a zájmy“ (Eichler, 2007, s. 110).

Třetí kapitola nabízí podrobný rozbor dvou válečných konfliktů za účasti Spojených států amerických a jejich spojenců – operace Pouštní bouře z roku 1991 a operace Spojenecká síla z roku 1999. Další dvě významné vojenské operace pod vedením USA – odstranění režimu Tálibánu a základen teroristické organizace al-Káida (al-Qá'ida) v Afghánistánu a odstranění režimu Saddáma Husajna v Iráku – autor zařadil do zvláštní kapitoly, neboť obě proběhly až po 11. září 2001, a proto je lze podle mnohých vnímat jako součást boje proti mezinárodnímu terorismu. U všech těchto operací je třeba ocenit nejen podrobný rozbor jejich vojenských aspektů, nýbrž i jejich kritické zařazení do širších souvislostí mezinárodní politiky. Spolu s částmi čtvrté kapitoly, věnovanými vyhodnocování hrozby globálního terorismu, proto třetí a pátou kapitolu považují za nejpřínosnější části recenzované knihy.

Čtvrtá kapitola je vlastně počátkem druhé části knihy, která je primárně zaměřena na problematiku mezinárodního terorismu. Kromě stručného historického přehledu, nártu nekonečné definiční diskuze a odlišení terorismu od dalších nekonvenčních způsobů boje tato kapitola představuje možné přístupy k vyhodnocování hrozby terorismu, a to jak na praktičtější, tak i teoretičtější úrovni. Nechybí zde ani představení stávajících protiteroristických politik nejdůležitějších aktérů mezinárodní politiky, včetně analýzy jejich silných a slabých stránek. Této části recenzované knihy lze vytknout snad jedině absenci analýzy jednoho z klíčových aspektů boje proti terorismu, jímž je mezinárodní úsilí o zmrazení financí teroristických skupin a jejich členů. Jinak se však jedná o dosud nejlepší shrnutí problematiky globálního terorismu v českém jazyce.

Poslední (šestá) kapitola je věnována propojení obou částí knihy, tedy propojení mnoha současných konfliktů a tzv. války proti globálnímu terorismu, a to nejen na úrovni čistě vojenské. Toto propojení je oboustranné a představuje jednu z největších výzev nejen pro výzkum, nýbrž zejména pro praxi mezinárodní bezpečnosti. Samotné vojenské vítězství může být totiž sice pro armády ze států posthistorického světa dosažitelné, avšak samo o sobě nepředstavuje uspokojivé řešení většiny soudobých konfliktů v historickém světě. Podobně pak i v případě boje proti terorismu pouze vojenská odpověď sama o sobě málokdy vede ke kžým výsledkům. Vyrovnat se s těmito skutečnostmi a najít alternativní řešení a postupy není však jednoduché ani na poli vědeckém, ani v oblasti „real-politiky“.

Celkově lze tedy recenzovanou knihu *Terorismus a války na počátku 21. století* doporučit všem zájemcům o současné mezinárodněpolitické dění. Některé části sice poskytují spíše základní přehled, avšak i náročnější čtenář zde najde dostatek kvalitních informací o aktuálních fenoménech mezinárodního terorismu a o soudobých válečných konfliktech.

Oldřich Bureš

Literatura

- Duffield, Mark (1999): Globalization and War Economies: Promoting Order or the Return of History? The Fletcher Forum of World Affairs, Vol. 23 (Fall 1999), No. 2, s. 21–38.
- Singer, Peter W. (2003): Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry. Ithaca – London: Cornell University Press, 2003.